

17 / 9

NOTHINS senaste blamage

MEÐ SIN förra året utkomna bok "Från Branting till Erlander" vann *Torsten Nothin* — tidigare överståthållare och minister i flera socialdemokratiska regeringar — en stor publikframgång. Boken var visserligen obetydlig, men den innehöll en rad lockande ingredienser: angrepp på regeringen av en man som tidigare varit framstående partivän, en tämligen utförlig, om också delvis oriktig och till författarens fördel tillrättalagd framställning av Haijbyaffären, en del skvallor om kungliga och andra överhetspersoner, kritik och insinuationer mot "hovet". Det är olustigt men inte förvånande att denna "skrift" nått en upplaga av 30 000 exemplar.

Nothin har lockats av framgången och kommer igen. Hans nya bok heter *Svenskar under ämbetsmän och fogdevärd* (Wahlström och Widstrand; 15 kr) och är en blandning av minnesbilder, historiska anteckningar och politiska uttalanden. Till form och innehåll är boken dålig: knagglig stil, triviala tankar, en ständigt framträdande brist på politisk och intellektuell bildning. Det enda starka intrycket är den självbelåtna moralism i vilken denne med undanflykter och osanningar beslagne författare lever. "Man har blott att välja mellan två ting: att leva i frid med andra eller att leva i frid med sig själv. Något tredje gives ej." Med de orden slutar boken, alltså med en hyllning till den modige och självständige författaren: samma man vars smussel i Haijbyaffären avslöjats och som ännu för ett par år sedan bad justitieministern om ett intyg att regeringen var nöjd med honom.

Vad som möjligen skulle kunna intressera är angreppen på regeringen, hur egendomliga de än kan te sig med tanke på Nothins förflutna. Dessa angrepp är emellertid, om också i mycket berättigade, lika talanglösa som allt annat; i bästa fall påminner de om klena konservativa ledare. Överdrifterna och generaliseringarna är grova. Friheten "slöks upp av förmyndarsamhället", den moderna människan är "rotlös", blott en export kommer att kunna hållas i gång, nämligen "av landets hjärsubstans". Det hela är för ynkligt — från vilken politisk synpunkt man än ser det.

HERBERT TINGSTEN

Då de socialdemokratiska ledarna efter motgångarna 1948 och 1950 — och sedan det internationella läget gjort kommunismen allt otjänligare — som stödparti — såg sig om efter allierade för att upprätthålla den hotade ställningen var det naturligt att man friade till bondeförbundet och att detta parti sade ja. Det talades rent av om en koalition med högern, men denna tanke var uppenbart orimlig. I fråga om liberalismen var läget i huvudsak detsamma; det största, sensationellt framåtgående oppositionspartiet kunde inte gärna inbjudas att stötta regeringen, och det måste, vid en inbjudan, självfallet ha sagt nej. Partiet högern eller folkpartiet kunde inträda i regeringen utan att därmed följde en väsentlig omläggning av den allmänna politiken i fråga om regleringar, skatter och planhushållningstendenser.

En allians med bondeförbundet mötte inte lika stora svårigheter. Socialdemokratin kunde bevara den allmänna ledningen mot eftergifter för bondeförbundets direkta ekonomiska krav. Bondeförbundet, mer än något annat parti inriktat på att vinna omedelbara fördelar för en viss begränsad folkgrupp, har arbetat som en ren intresseorganisation, något mitt emellan en påtryckningsgrupp och ett parti; det var därför möjligt att köpa detta partis stöd in natura, med prishöjningar och andra åtgärder, vilkas kontantvärde tämligen klart kunde beräknas. Socialdemokratin väljare, främst arbetarna i städerna, ansågs ha råd att betala köpet. De förlorade visserligen på det genom att priserna steg, men denna uttaxering på den väldiga konsumentmajoriteten till förmån för en liten minoritet betraktades som möjlig att bära utan större svårigheter, som en rimlig utgift för att man dock i det stora hela behöll makten.

Det sakliga värdet av denna koalitionspolitik under fem år skall här inte närmare disku-

D • N
19/9 1956

Regeringsfrågan efter valet

teras. I Dagens Nyheter har vi, kanske mer än på något annat håll, kritiserat denna politik från den synpunkten att konsumenterna fått betala, fått alltför dyrt betala, socialdemokratin behov av stödriester för sin maktställning. Därmed är självfallet inte sagt att koalitionsens konsekvenser i allo varit betänkliga. På vissa punkter kan utan tvivel sägas att jordbruket fått berättigade krav tillgodosedda, och faktiskt har både högern och folkpartiet i huvudsak godtagit just koalitionspolitiken i fråga om jordbrukarna.

Nu föreligger ett dilemma för koalitionen. Svårigheterna är, kan det sägas, av trefaldig art.

1) Det pris — de höjda priser — som bondeförbundet begärde är i det väsentliga utbetalt; affären är avslutad. Det är svårt att efter de generella uppgörelser som träffats tänka sig fortsatta betalningar till bondeförbundet av större omfattning. 2) I frågor utanför de direkta jordbruksintressena har allt tydligare motsättningar — eller åtminstone skiljaktigheter — framträtt mellan koalitionsparterna. När det gällde pensionsförsäkringen, skatterna och skogsfrågorna samt åtskilligt annat visade valrörelsen att något koalitionsprogram inte existerar; partierna räknar med att efter valet träffa de kompromisser som de inte tidigare lyckats nå fram till. Detta bekräftar — från en annan synpunkt än jordbrukspolitikens — att koalitionen sakligt sett är konsumerad. Regeringsinnehavet har blivit den enda plattformen för ett samgående. 3) Koalitionen har inte gjort den lycka bland väljarna som man väntat sig. Socialdemokratin går, visserligen relativt obetydligt, tillbaka, därför att man är missnöjd med eftergifterna åt bondeförbundet. Och bondeförbundet går starkt tillbaka, inte bara, som hr Hedlund påstår, därför att bönderna blir färre, utan främst därför att bönderna ogillar stöd åt en allmän politik, åt en socialistisk idériktning, som strider mot deras egen uppfattning. Röstmassigt likaväl som sakligt är alliansen i upplösning.

Skall den ändå fortsätta? Det synes vara det sannolika. De

allierade ledarna talar som om de hörde ihop, som om de båda partierna vore delar av en och samma rörelse. Det är inte bara grumligt och ogrundat, utan också farligt tal; det är dock svårt för bondeförbundet att för väljarna framträda som en flygel till socialdemokratin och för socialdemokraterna att göra socialismen till ett verktyg för bondekraven. Men förvisso är för ledarna själva makten ett gott underlag för samverkan, det bästa av alla. Och man synes ha trivts bra tillsammans. Fem års någorlunda lyckade affärsförbindelser alstrar gemtyllighet — fem års kamp mot höger- och folkpartiledare måste ha gett de stridande en känsla av gemenskap och en känsla av irritation och ovilja mot bråkstakarna utanför, som inte låter dem regera i fred.

För de framgångsrika oppositionspartierna finns det ingen rätt att kräva en ändring. Hr Hjalmarson uttalade i intervjun efter valet att hänsyn måste tas till utgången, även om majoritetsställningen inte förändrats. Det är, vad regeringsfrågan angår, inte ett hållbart resone-mang, och sannolikt avsågs ej heller denna fråga. Så länge ledarna för socialdemokratin och bondeförbundet känner sig som en enhet — och deras väljare inte med tillräckligt eftertryck reagerar mot den föreställningen — är det parlamentariskt försvarligt att de regerar tillsammans. En engelsk majoritetsregering avgår självfallet inte om dess röstsiffror sjunker vid ett val, utan först då den förlorar majoriteten.

Men det sakligt tvivelaktiga i den nuvarande ordningen är ostridigt. Att två partier regerar samman, antingen därför att de generellt står varandra nära eller därför att de på kort sikt kan finna ett gemensamt arbetsprogram, är naturligt. Numera saknas det gemensamma programmet för den svenska koalitionen; att de deltagande parterna ändå skulle höra samman annat än därför att deras ledare vill regera ihop kan inte med fog påstås. Varför skulle samarbetet, tvånget att forma kompromisser, under sådana förhållanden omfatta blott två av de demokratiska partierna? Kravet på en demokratisk samregering av i princip permanent natur blir allt starkare motiverat, därför att endast på detta sätt inflytande för alla riktningar säkras. Det programmet har framtiden för sig, men koalitionsledarna är i sin parlamentariska rätt då de så ivrigt vill utnyttja den lilla tid som kan stå dem åter